

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Személynök-u. 25.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

Szerkeszti és kiadja: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek

Egész évre házhoz küldve 20 K

Fél évre... .. 10 K

Negyed évre 5 K

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Akik az Isten elé vágnak.

Szabad mezőn, nagy körben léceket ütöttek a földre; a lécek fölületét összekötötték dróttal: ezen belül van a tábor. Az orosz foglyok tábora. Vannak kisebb és vannak nagyobb körök. Némelyikben több százan tartózkodnak, de olyan körök is vannak, melyekben több ezer fogságba esett orosz katona jár-ke, tesz-vesz, összebuvik, szétmegyen, lehever, fektéből felugrik, messzebről azt a benyomást keltvén, — amit nagyban emel a foglyok szürke-piszkos ruházata — mintha összeterelt juhnyáj mozogna egy helyen, melyet elhagynia nem szabad. Mert csak a dróton belül maradhatnak, azon kívül a mi föltüzött szuronyu, fegyveres katonáink sétálnak, azok közül valók, kik az oroszokat elfogták és messze Lengyelországból az esztergomi táborba kísérték őket.

Tulnyomó részük nem szöknék ugyan vissza katonai őrizet nélkül sem, de szétmennének, kellemetlenkednének, ezenkívül tudnia kell a birodalomnak, hány foglyot tartott el. Fontos ez a hadisarc megállapításánál. Mert a hadisarcot a Mindenható segédelmével, a mi monarchiánk, a győző fél fogja megállapítani.

A foglyok közül akárhányan hivatkoztak arra, (zsidók zsargon nyelvükön, melyet sokan itt is megértenek, keresztények zsidók száján keresztül) hogy elfogatásukkor csaknem telepatrontáskát adtak át katonáinknak. — Csak nem vagyunk örültek, mondták zsidók is, keresztények is, hogy kárt tegyünk azokban, kik szabadságot hoznak számunkra és hazánk számára. Egynehány golyót a levegőbe lőttünk, azután vártunk az alkalomra, hogy megadhassuk magunkat. (A lengyelek elnyomása, a zsidók üldözése meghozta im' a gyümölcsét).

Hogy megindult a kérdezősködés és rá a feleletadás, mégis csak rájöttem, hogy így még sem jól megy a dolog. Tudok zsargonul, de az

orosz és orosz-lengyel zsidók zsargonjába újabban (végtére is a zsargon is nyelv, és fejlődik az is) sok orosz és lengyel szó vegyült és én sem oroszul, sem lengyelül nem tudok. Hogy ez így van más zsargonban is, ezt nyomban be fogom bizonyítani. Van pl. az én szűkebb hazámban, Szabolcsban is zsargon. A zsidók nagyszerűen beszélnek magyarul, de tudnak németül is, csak hogy az nem német, hanem zsargon. Ebbe a zsargonba újabban mind több magyar szó vegyül. Hallani pl. ilyen beszédet: Desz tárgyalás hat efer 2 sù gedauert. Amit megért, aki érti a zsargonnak ezt a fajtáját, de nem érti meg teljesen sem a lengyel, sem az orosz, sem semmiféle zsargonul tudó külföldi zsidó. Hallja hogy ... csaknem két óra hosszáig tartott (hat efer 2 sù gedauert) de hogy *mi* tartott 2 óra hosszáig, azt nem tudja, mert mint külföldi ember nem tartozik tudni, mi az a *tárgyalás*. Tudja, hogy efer ebben a mondatban annyi, mint majdnem és hogy sù annyi, mint óra és hogy a héberből vették mind a kettőt; azt is tudja, hogy desz megfelel a német *das*nak és gedauert tiszta német szó, csak a magyar szót nem ismeri, ahogy nem ismerem én az Oroszországban újonnan a zsargonba befogadott orosz kitételeket. Azt kérdeztem azért a katonáktól, kikkel szóba álltam, nincs-e köztük olyan zsidó, ki ért héberül. A hébert sokféleképen ejtik, de nem igen lephetnek meg, különösen beszédben, oly szavakkal, melyek ismeretlenek volnának előttem. Ami a kiejtés különbségét illeti, ismerem az eltéréseket, ez tehát akadályt nem képez.

Pár perc múlva hárman is jöttek a kerítéshez, kik ajánlkoztak héber beszédre. Érdekes, hogy judeai zsidó, ahogy bold. Bartha Miklós mondotta valamikor, csak egy volt közöttük, mig kettő olyan szláv-típusu ember volt, hogy ha héberül nem beszélnek, el sem hiszem, hogy zsidók. El kellett ezt különben hinnem, nem

csupán csak azért, hogy tudtak héberül. Héberül is, zsargonul is tudhatnak végtére nemzsidók is, de azon a nyelven, melyen azok beszéltek, csak igazi zsidók beszélhetnek.

Elmondom mindjárt, milyen nyelv volt az.

Az első szavak után, melyek közöttünk szent nyelven elhangzottak, egyikük azzal hozakodott elő, hogy nagy kérése volna. Be sem vártam, hogy elmondja, hanem biztattam mindjárt azzal, hogy a sátrakat már építik, nagy részük már kész is. Ahány muszka hadifogollyal ugyanis addig beszéltem, mindegyik azt kérdezte, így marad-e ez tovább is, nem fognak-e hajlék alá jutni éjszakára? Mert az éjszakák hűvösek, takarójuk, ágyneműjük nincs, igen sokaknak köpenyegük sincs, ruhából csak az az övük, ami rajtuk van és ebben éjjel fáznak. Ismertem már e panaszt, de arról is meggyőződtem már, hogy az óriási katonai gyakorló téren, mely elhúzódik Kenyérmező majorjától csaknem Esztergomig és melyet a hadifoglyok városává tettek meg, számtalan sátor épül. Azokba, melyek már elkészültek, be is költözködtek már, majd ők is, — ezzel vigasztaltam őket, — nemsokára hajlék alá jutnak és vége lesz az éjjeli fázásnak. Mert a mi nagyszerű hadseregünkben emberségesen bánnak a hadifoglyokkal is és különösen olyanokkal, kik vonzódnak hozzánk és örömet adtak meg magukat. Annyi sátrat azonban, amennyire, hál Istennek! szükség van, — mert a hadifoglyok száma óriási, — nem tudtak olyan gyorsan megépíteni. De lesz rövidesen, lesz okvetetlenül, csak legyenek nyugodtak, addig majd csak elbirják. Így vigasztaltam a szent nyelven szólókat, — csak hogy ezekre ez nem hatott. — Ez nagy vigasz ránk nézve, szólt az egyik a maga és társai nevében, de nem ezt akartuk kérni. Mához két hétre* ros-hasónó szent ünnepe lesz, 10 nappal később a szentséges szent jomkipur köszönt be, . . . mi lesz mivélünk? Hol imádkozhatunk, hol jöhetünk össze közös istentiszteletre? És ahogy ezt mondotta, hirtelen elcsuklott a hangja és könyek csillogtak társai szemében is.

Más csoporthoz siettem. . . Nem akartam, hogy a mi katonáink lássák gyengeségemet. De itt bevallhatom, sirtam a meghatottságtól. Abban az állapotukban, idegenben, fogságban, nyomorban, azoknak az embereknek lelkét leginkább az bántja: a szent ünnepe napokon miként végzik majd áhitatukat, miként járulnak majd a világ bírāja elé, ki a nemzetek és népek sorsát igazgatja, alkotója és föntartója a világnak, ápolója és gondozója minden élő lénynek. Be nagy is a hit szent ereje, be fenséges és dicső

vagy, egyetlenegy Isten, kit Izrael ismertetett meg az emberiséggel!

Hogy párc perc multán a szent nyelven beszélőkhez visszatértem, biztosítottam őket, hogy az odalátszó város (Esztergom) zsidó hitközsége kivánságukat teljesíteni fogja. Ha föl fogják hívni erre figyelmét, kétségtelenül rendez a zsidó hadifoglyok részére istentiszteletet ros-hasónó és jom-kipurkor, mely ünnepeket az itteni zsidók is szigoruan betartják. Mint ahogy vallják mestereink ama nagy tanítását is, hogy „annak, ki az Ur elé vágyik, nyissátok ki a kapukat.“

Hogy milyen örömet keltett ez a hír a zsidó hadifoglyok soraiban, melyek mindinkább megnagyobbodtak, azt én leírni nem tudom. Szegényeknek hosszú idő óta ez volt az első örömük.

*

Nem csalódtam. A tábortól Esztergom városa kocsival könnyű félóra alatt elérhető. További félóra mulva biztosítva volt a zsidó hadifoglyok részére az istentisztelet. Szerencsés véletlen folytán együtt találtam a városban a zsidó hitközség több főemberét, köztük Áldori Mór dr., királyi tanácsos, hitközségi elnököt, Weisz Sándor dr-t, a chevra kadisa elnökét, Schlesinger Lajos iskolaszéki elnököt, később csatlakozott hozzájuk Spiegel Ármin dr. főrabbi is. Rábeszélésre nem volt szükség, lelkesedéssel tették magukévá az ügyet, holott a hitközség mint olyan, és mint mostan csaknem mindenütt a zsidó hitközségek, kritikus helyzetbe jutott. Harmincnyolc adófizető tagja katona és ötször annyi tagja nincs is. Ránehezdednek új terhek és akik külön adományoztak, azok közül hányan nem tehetik most, vagy nincsenek is otthon. Az istentisztelet rendezését az orosz zsidó hadifoglyoknak, kik a szent napokon imádkozni vágyanak, mégis vállalták. Ami nem csekély dolog, mert hívek *ezreiről* van szó. De nincs nehézség, ahol van akarat és igaz szív.

A nagy sátrat, mely templomul kell, hogy szolgáljon, ott nyomban Leimdörfer Nándor fanagykereskedő felajánlotta, a vacsorát jomkipur estére a hitközségi elnök fogja beszerezni jó emberek segítségével. Akadnak jötevők az esztergomi hitközségen kívül is, kik segítségül lesznek, hogy azt az istentiszteletet az esztergomi táborban megtarthassák. Sőt jelenthetem, hogy már is akadtak. Nem kételkedtem egy percre sem, hogy a pesti izr. nagyhitközség, a roppant föladatak ellenére, melyeket ezekben a rettenetes időkben otthon kell teljesítenie, nem zárkózik el ez elől a nagy szent ügy elől sem, mint ahogy nem is zárkózik. A hitközség kultusz-elöljárója, Halász Frigyes dr. volt segítségemre,

* E héten hétfőn történt, hogy az esztergomi táborban jártam. Szerk.

hogy megfelelő kántort szerezzünk annak az istentiszteletnek, fizetését (ami egyik legnagyobb rubrika) a pesti hitközség vállalta. Kell más is, kell különösen sok-sok machszór (ünnepre szóló imakönyv), ezeket — biztosra veszem, — kölcsön fogják adni, hogy az esetről most tudomást szereznek, az Egyenlőség olvasói, kiknek jószívét, kiknek zsidó szívét ismerem és kiket itt arra kérek, küldjék mindjárt a könyveket az esztergomi izraelita hitközséghez. Kellene sok talisz is. Ez drágább, mint az imakönyv, de nem is kell annyi belőle, mint imakönyvből. Olvasóink talán tudják, hogy az orosz zsidók között csak a nő emberek imádkoznak taliszban. Küldenek külföldben, olvasóink, — ezt is bizonyosra veszem, taliszokat is. Hisz csak kölcsön kérjük, ünnepek után küldőik visszakapják.

Hogy a magyar zsidó közönséghez szólok a zsidó hadifoglyok istentisztelete érdekében, nem szabad szem elől téveszteni, hogy ilyen hadifoglyok, ha nem is olyan tömegekben, mint Esztergomban, (több, mint négyezret említettek) máshol is vannak az országban és hogy istentiszteletre rós-hasono és jomkipurkor azok is vágyva-vágyanak. Kedves testvéreim, azok a szerencsétlenek némák, olyan szomjuhozók ők, kiknek, — mint a próféta tanítja, — elébe kell vinni a vizet. Nem mernek szólani, nyissátok hát meg az ajkukat. Láttam, — minthogy ők más viszonyokhoz és más környezethez szoktak, hogy nem is hiszik, hogy ezen a földön is imádja az Egyetlenegyet Izrael és hogy egyáltalában van itt Izrael.

Ahol ilyen hadifoglyok vannak, juttassák őket az illető hitközségek abba a helyzetbe, hogy a nagyszent ünnepeken közös imát végezhesse- nek, tóraolvasást és sófárhangot hallhassanak. Forduljanak természetesen első sorban az illetékes felebbvaló tisztékhez. A mi tisztikarunk, — övezze a Mindenható győzelemmel és dicsőséggel a haza és mindannyiunk javára! — nemes és istenfélő érzelmű és a kegyes aktust nemcsak hogy nem fogja akadályozni, de, a mennyire a szabályok engedik, tőle telhetőleg elő fogja mozdítani.

Fel hát a szívvvel, testvéreim, lássatok szeretettel, lássatok buzgalommal az Istennek tetsző fenséges munkához.

Szabolcsi Miksa.

Glosszák a hétről.

□ Háboru van, de az emberek, sajátságosképen, ráérnek még most is arra, hogy ostobák legyenek. Ezt nem lehetett volna feltételezni róluk. Például akadnak még olyan kétlábuak, bár nem tudom, hogy nem négy-lábuak-e inkább, akiket zavar a zsidókérdés. Akik nem tudják, hogy hányadán is vannak és hányadán legyenek a zsidókkal. Erre sem igen számítottunk. Tudjuk, hogy voltak antiszemiták a háboru előtt, látjuk, hogy most kevesebben vannak. De úgy véltük, hogy aki meg is maradt antiszemitának (végre: az emberek megtarthatják az elveiket, ha épen akarják) most hallgatni fog az antiszemizmussal. Közérdekből. Vagy ha közérdekből nem, hát azért, mert fél, hogy a most egyenetlenséget szítóknak betapasztják a száját. Szabad antiszemitának lenni, persze hogy szabad, a gondolkodási szabadsághoz hozzátartozik az a szabadság is, hogy szabad azt gondolnom nekem, hogy a másoknak nem szabad azt gondolnia, amit akar: — de aki antiszemita, tegye el ezt az érzését a háboru utánra s akkor csomagolja ki az áruját. Ha meg nem penészedett, lesz rá vevője akkor is. Most aligha akad.

Sehogye tudom magamnak megmagyarázni például a Reichspost egy haditudósítójának a következő jelentését:

— A küzdelem hatodik napján sikerült csapatainknak Kielce mellett, Pinkrovon keresztül, megkerülni az orosz hadállásokat s ezzel az ellenséget visszavonulásra kényszeríteni. Hadseregünk a Kielce mellett álló egész orosz haderőt megsemmisíthette volna, ha közbe nem jön egy *zsidónak* az árulása, aki spión volt. A *zsidót* elfogták és azonnal agyonlőtték.

A zsidót, ugy-e bár? De talán azt is meg kellene mondani, hogy az a zsidó milyen állampolgár volt? Mert a háborut most nem vallások szerint viseljük, hanem népek és államok szerint. Ha az az agyonlőtt zsidó orosz zsidó talált volna lenni, akkor tán, tekintettel arra, hogy a kielcei csata orosz területen vikatott meg, akkor tán a dolog más beszámítás alá esik, mintha... De nincs is mintha. Az a zsidó orosz zsidó volt s ha kémkedett, a saját hazája javára kémkedett. Ehhez azonban a zsidóságának kevés köze volt. A kielcei kémben nem a zsidó volt a spión, hanem az orosz.

De jó; mondjuk, hogy nem szabad mellőzni a vallást, ha egyszer zsidóhitű kémről van szó. Nem hagyható ki a jelző. Nem *hagyható* ki. De akkor nem is *hagyandó* ki egy másik esetben sem. A másik eset ez: Lublinban felrobban a puskaporos torony. Az orosz hatóság azt mondja: villám ütött a toronyba. Egy lublini lap *zsidó* szerkesztője erre ezt írja:

TELEFON 13702. SZÁLLODA ÉS בשר ÉTTEREM TELEFON 13702.

JOSEF GUTH WIEN, II., STEFANIESTRASSE 14

A legizletesebb konyha és kitűnő italok. □□□□□□□□ Szobák 2 korona 80 fillértől feljebb

— A nyugat villámai pontosan csapnak le...

Ez a zsidó szerkesztő, bár orosz volt, érzelmeiben a mi pártunkat fogta ezzel az egy megjegyzésével. Minden osztrák lapban az állt, hogy a szerkesztő zsidó volt. Csak a Reichspost írta így:

Egy szerkesztő azt a megjegyzést fűzte... stb.

A szerkesztő, a derék ember, az antiszemita lapnak már nem zsidó. Ezek nyomán jogom van feltételezni, hogy a spion sem volt zsidó, sőt épen azért nem volt zsidó, mert a Reichspost zsidónak állítja.

És még egyet: ha már cenzura van a napilapokra, nem ártana, ha ez a cenzura *ilyen* irányban is működne. Nemcsak az tesz rosszat, aki a hadsereg hadimozdulatait elárulja, hanem az is, aki ugyanannak az országnak a különböző hitű lakói közé ilyen időben konkolyt akar hinteni. A háborus cenzura nem a zsarnokság cenzurája, hanem az észszerűség és az okosságé. Ez alapon kell tehát működnie. A spión, mint tény: elég. A zsidó, mint jelző: fölösleges, mert tendenciás. Kérjük tehát a vörös ceruzát, hogy azokat a közveszélyes érzéseket, amik még ilyenkor sem tudnak a gazdájuk bőrébe férni, tolja vissza a hegyével oda, ahonnan kikiváncsoznak. Hiszen pravoszlávnak vagy nagyszerbnek is szabad lenni az osztrák-magyar monarchia területén még manap is, csak épen megnyilatkozni nem szabad ennek az érzésnek sem szóban, sem tettben, mert puskagolyó jár érte. Nagyon helyesen. A játék nem babra megy.

*

Ellenben Galiciában vérző hadseregünk egyre azt izeni, hogy a pópákra nem tud eléggé vigyázni. Ezek a pópák: osztrák alattvalók és mégis... De jogos volna-e ezen a bázison minden ortodox-katolikust a hazaárulás fekete bűnével meggyanusítani? Nem és senki nem is teszi. Még csak kísérletek sem történnek ebben az irányban. Pedig a spión mellett a zsidóság *hangoztatása* és a szerkesztő mellől a zsidó *elsikkasztása* ilyenféle — nagyon nyomorult — kísérletnek látszik.

*

Általánosítás — de a helyesek közül való —: a makacs antiszemita, aki soha és semmi körülmények közt nem hajlandó lenyelni ezt az érzületét, nem jó patrióta. Vagy legalább a háboruban, amikor felfokozott szaturált patriotizmust várunk mindenkitől, nem jó hazafi. Ha én például itt Pesten annyira haragszom valakire, hogy mikor mindketten ott fekszünk a sáncárokból a szerbek ellen, puskával a kezünkben, nem arra gondolok, hogyan pusztítsam a szerbet, hanem arra, hogy az itthonról való ellenségemet hogyan vágjam pofon: akkor nagyon rossz hazafi vagyok, statáriumos ítéletet érdemlő.

Németországban egyetlen antiszemita lap maradt meg a programja mellett. Az a Staatsbürger Zeitung, amelyről már többször beszéltünk. Háborus működését azzal kezdte, hogy cikket írt az osztrákok és Ferenc József ellen. Ezt a cikkét, mikor a háboru kitört s

mikor a németek a monarchiával együtt kezdték meg a nagy munkát, vissza kellett szivnia. Az antiszemitizmusát azonban folytatni akarta. De nem lehetett. Annak a nyomdának az igazgatója, amelyben a lap készült, kijelentette, hogy nem hajlandó a lapot tovább is nyomni, ha le nem tesz antiszemitizmusáról.

— Szerződése van! — mondta a szerkesztő.

— Nem respektálok — mondta az igazgató — ha ön nem respektálja annyira, hogy beszüntessen egy olyan működést, amely most mindenesetre káros. Most mind testvérek vagyunk.

S aztán elpróbálta magyarázni a szerkesztőnek, hogy aki most antiszemita cikkeket jelentet meg nyomtatásban, számíthat arra, hogy a nép megrohanja a szerkesztőségét és beveri nemcsak a háza ablakait, hanem a fejét is. Mert a nép *azt* látja, hogy a zsidó is csukaszürkébe öltözik és elmegy meghalni a hazáért. S mert most mindenkinek csak *ez* a kötelessége, senkit, aki ezt a kötelességét teljesíti, bántani nem lehet.

Aki ezt nem hajlandó látni, annak kiütik a szemét.

Most már tehát a Staatsbürger Zeitung is megjelenik, mint antiszemita orgánus — antiszemita tartalom nélkül. Hozzá kell tenni, hogy a nyomda igazgatója, akit dr. Dietzschnek hívnak, nem zsidó, hanem evangélikus porosz. És ő a jobbik hazafi.

Hadseregünk az orosz zsidókhöz.

Illetékes helyről szerkesztőségünk rendelkezésére bocsátották azt a proklamációt, melyet a most elmúlt napokban *hadvezetőségünk az ujonnan elfoglalt orosz területeken lakó zsidókhöz intézett*. A nagyjelentőségű kiáltvány héber és zsargon nyelveken készült, jelenleg Lengyelország zsidósága közt terjesztik sok ezer példányban. A történelmi jelentőségű proklamáció hiteles szövege hű fordításban így szól:

Zsidó Polgárok!

Németország és az Osztrák-Magyar Monarchia vitéz seregei behatoltak Lengyelországba.

Csapatunk halálmegvető irama megfutamtotta a zsarnok kormányt. Immár senki sem állhat ellen fegyvereinknek.

A mi zászlóink *jogot és szabadságot hoznak nektek, polgári jogegyenlőséget, vallásszabadságot* és azt a lehetőséget, hogy a kulturális és a gazdasági életben háborithatlanul élhettek a magatok módján.

Elég soká szenvedtetek a moszkovita vasjárom alatt.

Barátok gyanánt jövünk hozzátok. A barbár, idegen uralom, ime, megszűnt. Új kor virrad Lengyelország felett. Minden erőnket meg fogjuk feszíteni, hogy *a zsidók egyenjogúsítása is létrejőjön minél erősebb alapokon*.

Ne tántorítsanak meg benneteket hazug hizelgések, amilyenekkel annyian közeledtek már hozzátok.

Hát vajjon nem ígért-e a cár 1905-ben is egyenjogúsítást a zsidóknak és nem erősítette-e meg ezt az ígérteét császári manifesztummal?

És vajjon hogyan tartotta meg ezt az egész világ előtt adott szavát?

Emlékeztek a nagy zsidó tömegek rettentő kiűzésére?

Emlékeztek a kisenevi, homeli, bialisztoki, siedleci és más száz pogromra?

Emlékeztek a Beilis-pörre és a barbár kormány erőfeszítéseire, hogy a vérvád szörnyű meséjét mind szélesebb körben terjeszthessék?

Ime, így tartotta meg a cár az ő császári szavát, melyet szorultságában nektek adott.

Most is ülő és kalapács közt retteg a zsarnok és ezért ígéretet megint mindenfélét.

Szent kötelességetek ezzel szemben minden erőtetek összeszedni és így munkálkodni a *felszabadítás nagy művén*.

Mindenki: fiatalság, hitközségek, egyesületek, egy emberként kell, hogy köztetek talpra álljanak a szent ügy érdekében.

Elvárjuk tőletek, hogy meggyőződésüket és odaadástokat tettekkkel fogjátok bizonyítani.

Forduljatok bizalommal seregeink parancsnokaihoz.

Egyengessetek utat az ellenség tökéletes legyőzésére, hogy a *szabadság és az igazság* minél nagyobb diadallal *törtessen előre!*

*Az osztrák-magyar hadsereg
főparancsnoksága.*

A háboru és a külföldi zsidóság.

— Külföldi tudósítóinktól. —

Németország.

Frankfurtból jelentik, hogy az ottani konzervatív zsidó szövetség akciót indított abban az irányban, hogy a hadbavonult német zsidó katonaság részére tábori istentisztelet rendeztessék a roshasónó és jomkipur napjain. A hadvezetőséggel megindultak a tárgyalások.

Berlinből értesülünk, hogy az ott letelepedett román zsidók üdvözlő sürgönyt intéztek a császárhoz, melyben hálás köszönetüket fejezik ki vendégszerető, lovagias bánásmódjáért a román zsidókkal szemben és áldást kívánnak seregei fegyvereire.

A *berlini zsidó hitközség tizenhat segítő-irodát* állított fel a német főváros különböző részeiben, melyek a szegényeket pénzadományban és táplálékban részesítik. A Bne' Brisz páholy-szövetség s a berlini chevra-kadisa *sokezer szegény embert* lát el naponta étellel.

A *poseni és nürnbergi hitközségek* nagyszabású segélyakciót indítottak, melyet az egész német birodalomra kiterjesztenek.

Svédország.

Stockholmból jelentik szeptember 2-ikáról: A svéd kormány a *fenyegető háborus veszélyre* való tekintettel augusztus 23-ikára általános *bünbánó imnapot* rendelt el, melyen az összes templomokban istentiszteleteket tartottak. A stockholmi zsidó hitközség istentiszteletét, minthogy az új rabbi még nem foglalta el állását, a főkantor, *Saul* vezette. Az istentisztelet alapja a *svéd vasárnapi liturgia volt, ezenkívül egy, a kormánytól előírt ima* és egy jomkipuri könyörgés svéd fordítása.

Amerika.

Az amerikai zsidóság egyik legelső organuma, a „*The American Israelite*“ a kontinensre érkezett utolsó számában így ír a háboruról (aug. 31-ikén.):

„A rettentő világfelfordulás láttára első gondolatunk, hogy az emberiség még ma sem érkezett el Izrael prófétajának ideáljához: „Midőn nem támad nép nép ellen s nem tanulnak többé harcot...“ Az egész civilizáció atomokra török most... Zsidó szempontból e háborunak nagyjelentősége lehet. Ha Poroszország megtartotta volna Napoleon-idejébeli alakját, s Grodno-kormányzóság övé maradt volna: nem lett volna pogrom Bialistokban. Borzadva gondolunk a galíciai és lengyel szerencsétlenekre, kik eddig is 50.000-ével jöttek át, a nyomortól hajszolva, Amerikába. A galíciai háboru, a bojkott, az éhség: iszonyatos rágondolni. És elképzelni azt, hogyha *Oroszország veszt* — amit Isten adjon — *akkor a zsidókon fogja kitölteni boszuját...*“

Hatezer ebéd.

— Saját tudósítónktól. —

Budapest, szeptember 8.

Mialatt messze a gránicon, idegen országok ismeretlen vidékén, a nélkülözések légiói között küzdenek halált megvetve a mi véreink a hazáért és a királyért, azalatt az itthonmaradottakra hárul a feladat: segíteni azokon, akiktől a kenyérkeresőt és a mindennapi kenyeret vette el a világ csatája. Akciók indultak mindenfelé az országban azzal a kitűzött céllal, hogy a bevonult katona hátramaradt családtagjainak és a munka nélkül maradt ezreknek biztosítsák a kenyeret és örömmel állapíthatjuk meg, hogy ezekből az akciókból, különösen a fővárosban, az oroszánrészt a zsidóság vette ki magának. A kimondottan zsidó humánus intézmények mellett minden segítő akcióban ott találjuk a zsidó pénzt, amely könyeket töröl le és gyomor korgását némitja el és hogy ez a tény külső formákban nem nyilvánul meg, annak egyetlen oka: ma segíteni kell és nincsen szükség a dekorációra.

Megirtuk már, hogy Budapesten naponkint tizennégyezer embert juttat ételhez a jótékonyosság. Mióta ez a közlésünk megjelent, azóta a szám is emelkedett. Akkor még nem voltak itt, az ország fővárosában, a galíciai menekültek, akikről a zsidó hitközség gondoskodik, szinte erejét meghaladó módon. Eltekintve ettől, a ma még pontosan meg nem állapítható és folyton változó szaporulatról, itt külön fejezetet kell szentelnünk annak az intézménynek, amelyhez hasonló még sohasem volt az országban és amely *naponkint hatezer embernek ad ebédet*. Ez az intézmény *Ehrlich G. Gusztáv* grandiózus alkotása, a Hetedik Kerületi Általános Jótékonyági Egyesület népkonyhája, amely kilenc telepen osztja ki naponkint a meleg ebédet.

Különböző cikkek és hírek keretében irtunk már erről az intézményről, azonban annak egész berendezését, szervezetét és működését még nem ismertettük. Most megteesszük ezt is, részint példaadás okáért másoknak, részint pedig azért, hogyha majd elül a harci zaj és újra visszatér hajlékába a békés polgári élet és ennek nyomán egy szebb jövő munkája ér el a kezdetéhez: maradjon nyoma annak, hol fordultak az inség idejében egész szívükkel a szűkölködők felé és hol értettek ahoz, miként kell rögtön segíteni ott, ahol sürgős a segítség.

Augusztus tizenegyedikén nyílt meg az egyesület konyhája a Wesselényi-utcai városi iskolában, ahol rendes körülmények között a napközi otthon van. Ugyanakkor megnyiták a telepek is az Aréna-uton, Dohány-, Alpár-, Órnagy-, Hernád-, Telep-, Ilka- és Róna-utcákban. Ez idő óta a mai napig ezen a kilenc helyen 46.362 adag meleg ebédet, ennél valamivel több adag nyers élelmicikket osztottak ki, tehát százezer embernek — egy egész hadseregnek! — adtak enni. A központi telep a Wesselényi-utcai iskolában van, itt főzik meg az összes fiókok részére az ételt, a konyhában egy szakácsné, egy segéd-szakácsné, nyolc munkásasszony szorgoskodik hat darab, egyenkint háromszázötven literes üst körül. Ha az ebéd készen van, akkor a Központi Tejcarnok Szövetkezet kannáiban és kocsijain széjjel viszik azokat a fiókokba, annak a mennyiségnek a kivételével, amely a központban kerül kiosztásra. Szeptember nyolcadikán a

Wesselényi-utcában	578
Dohány- "	300
Alpár- "	460
Órnagy- "	150
Hernád- "	400
Telep- "	170
Ilka- "	150
Róna- "	200
Aréna-uton	240

a kilenc helyen összesen tehát 2648 adag étel került kiosztásra, de kiosztottak még 3170 nyers adagot is, ezen a napon tehát 5818 ember ebédjéről gondoskodott ez az egyesület. A helyzet augusztus tizenegyediké óta mindennap ez, a kolosszális szám megnő vagy megfogy tizzel, husszal, de végeredményben mindig megközelíti a hatezeret. Óriási dolog ez! Hatezer embernek enni adni, hatezer embertől elvenni a mindennapi kenyér megszerzésének nehéz gondját.

Az ételek fölötté izletesek és a porció bőséges. Minden személy félliter levest, félliter főzeléket és husz deka kenyeret kap. Nem barna, hanem félbarna kenyeret. A konyhában kóser ritus szerint főznek, a legvallásosabb ember is megeheti a hatalmas katlanok főztjét. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy itt csak zsidók kapnak enni, a jelentkezőknek csak kis percentje zsidó, de az a berendezkedés a kezdettől fogva azért történt így, mert a hetedik kerületben sok a jámbor vallású szegény zsidó ember és így nekik is módjukban van igénybe venni ezt a jólékonyságot.

A menü nagyon jó, ime az utolsó hét ételrendje:

szombat	hamis leves, savanyu tüdő,
vasárnap	burgonya leves, gulyás,
hétfő	köménymagos leves, káposzta virstlivel,
kedd	krumpli leves, savanyu tüdő
szerda	hamis leves, bab főzelék,
csütörtök	köménymagos leves, kelkáposzta virstlivel,
péntek	hamis leves, rizs.

Naponként átlag ezer kilogramm kenyér kell, ha husz van, akkor ebből 460—480 kilogramm, amikor gulyást főztek, kevés volt 24 zsák burgonya és 60 kilogramm rizst is meg kellett főzni.

Azoknak, akik az ebédért jelentkeznek, a kerületi előjáróság ad ki igazolványt. Ezeket az igazolványokat három hónapra állították ki, minden nap a megfelelő rovatot lebélyegzik rajta, igazolványt csak kerületi lakos kaphat, de naponként mintegy száz ember jelentkezik igazolvány nélkül is a konyhánál, nem kérdezik ezektől kicsodák, merre van a hazájuk: étel van, leültetik őket az asztal mellé, eléjük teszik az edényeket és jó szóval csak annyit mondanak: egyenek jó emberek.

Már korán reggel megkezdődik a nagy munka a központi telepen. Nyolc órától tizig a nyersanyagot osztják ki, kosarakkal, edényekkel jelentkeznek az asszonyok a helyiségben és öt napra előre kápiják ki a káposztát, burgonyát, tököt, kelt, meg a többi főzeléket. Tizenegy órakor jönnek az óvodás gyermekék, ezeknek ebédjéről az Ingyentelj Egyesület gondoskodik, de azt is az egyesület készíti el. Ugyanebben az időben mennek széjjel a kocsik és fél óra múlva megkezdődik az ételek kiosztása mind a kilenc telepen, a telepeknek illetéknépen való beosztása nagyon egészséges gondolat volt: ennek a nagy kerületnek minden periferiáján van kiosztás és a szegény ember mindenütt a lakása közelében juthat a meleg ételhez. Huszas turnusokban jönnek a jelentkezők, majdnem valamennyi magával viszi az ételt, csak kevesen fogyasztják el azt a helyszínen. Színes képet nyújt nagyon ilyenkor itt az élet. Az élet hajótöröttjei meg olyanok, akik máskor gond nélkül éltek, de most távol van tőlük az, aki megkereste a kenyeret, adnak itt találkát egymásnak. A jobb időkből megmaradt, csinosabb ételhordók mellett megfér a foltozott fazék és lábas, talán nem egy keszkenő helyén kalap volt nemrég, de most minden különbséget eltörölt a csöppet sem kíváncsi kenyéretosztó humanizmus. Színes és tarka e kép, de egyformán megelégedettek az arcok.

A nagyszerű intézmény, a hatezer embernek kenyeret adó institúció Ehrlich G. Gusztávnak és a gárdájának nemes alkotása. Ők szerezték meg a pénzt, hogy honnan és kiktől, azt csak ők tudnák megmondani, de nem mondják. Amit ez az ember cselekszik, az valóban csudálatos és minden elismerésre méltó. Vele osztozik a nehéz munkában hitvese, aki kora reggeltől késő délutánig ott van a konyhában, minden munkát vezet, irányít és főképp ennek a kiváló asszonynak köszönhető, hogy itt nincsen panasz soha semmire. Azoknak a nemeslelkű hölgyeknek, akik hű segítő társai Ehrlich G. Gusztávnak és akik egyformán érdemelik meg az elismerést, a névsoruk a következő: Horner Samuné, dr. Révész Gyula előjáró felesége, Polgár Károlyné és Katinka leánya, Klopfer Jacques bizottsági tag Aranka és René leányai és Nagel Erzsike. Előbb kellett volna talán említeni, de a hölgyeké az elsőség, Paksy Béla kir. tanácsost, a hetedik kerületi Kör elnökét, Zachár Antal nyugalmazott városi főpénztárost, Adler Victor, Gellért Jenő, Horner Samu, Klopfer Jacques neveit, ők azok, akik ott vannak minden munkánál és akiket a jóllakott szegény emberek ezreinek hálája illet. Ennek a díszes társaságnak és az ismeretlen adakozóknak az érdemük, hogy ez a grandiózus intézmény megszületett és Budapestnek eme legnagyobb kerületében ma már nem lehet kétségbeesztő a nyomor.

Előfizetési felhívás!

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése 1914 évi szeptember hó 15-én lejár, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, különben a lapot, sajnálatunkra, részükre beszüntetni leszünk kénytelenek

A kiadóhivatal.

Perls Ármin dr.

1853-1914.

Mélységes hit és ősi zsidó tudásnak géniusai állottak őrséget bölcsőjénél. A nagykarolyi nagytudásu, jámbor Rabbi Abba Perlsnek volt a fia, s az apai háznak szelleme zsöngé korában eljegyezte már jövődő hivatásának, s lelkébe dobta a prófétának „tüzes paraszát“, hogy lángok gyulladjanak majdan a gyermek szívében, az Istennek olthatatlan szent tüzei. Tanítványa lesz később nagybátyjának, Rabbi Mayer Perlsnek, a hirneves nagykarolyi talmudtudós rabbinak, akinek a házában nevelkedik. Éles elméje, lángoló szorgalma dusan meggyarapszik abból a bőséges kaptárból, amely körött tudást szomjazva fáradhatatlanul röpködnek a fiatal szárnyak. Kettős a pályabér: az ősi tudásnak méltó örökösévé válni, Izraelben pásztorhivatást teljesíteni az egyik. S a jövődő pásztorra Sulamit is várakozik. Nagybátyjának bájos, hótiszta erényekben sugárzó leánya, akit eljegyez magának fölgyulladt szerelemmel. És mint a Heine bacharachi rabbija távozik a szülői otthonává lett meghitt családi körből: megy küzdeni, dolgozni, tanulni a jövődő hivatásért, a jövődő boldogságért. Minden úgy történik, mint a bűbájosan csöndülő regében. Az ifju rabbi hazatér Boroszlóból: a legjelesebbek közé tartozik. Oltárhoz vezeti aráját, aki reája várakozott. S oltártól-oltárhoz lép. Izrael oltára elé, örök tüzeket gyújt, s az olaj, amelyet templomok „*nér tamid*“-jaiba önt, kifogyhatatlan. Poétai, gazdag tartalmu lelkéből ömlik. Világít, sötétséget oszt, új tüzeket lobbant. Kassán, Kecskeméten lesz lelki vezetőjévé előkelő gyülekezeteknek, főpappá próféta-lelkület csókja avatta. Végre méltó koronát találnak érdemei. A magyar zsidóság egyik legkiválóbb hitközsege: a *pécsi*, hívja meg papjának. Két és fél évtizeden át működött Pécsen, megértő, szerető, nagyműveltségű eklézsia körében. Ahogyan papi hivatását teljesítette, az ideálja a lelkészi működésnek. Mindig magaslatán áll szent őrhelyének, s két szárnya, amely magasba visz: nagy tudása és istenáldott látnoki lelkülete. Nem jutott el a békés aggkornak révébe. Nagy gyászára és mélységes fájdalmára hitközségének s a magyar Izraelnek, e hó 8-án 61 éves korában édesszavu ajkait örök némaságra zárta le a halálnak csókja.

Ez a külső kerete a pécsi főrabbi földi vándorlásának. Ebbe a keretbe azonban egy nemesen eltöltött életnek csodálatos színekben ragyogó képe van befoglalva.

Perls Árminnak, a szónoknak, a lángajku tanítónak képét festem. Hite bensőséges, meggyőződés sziklamélyeiből fakadó. Hivatása nem mesterség, nem is szemkápráztató művészet: eszmény, az eszménynek erejétől ihletett léleknek tűzáradása. Nem azért Izrael papja, mert azzá avatták, mert ez a kenyeret adó hivatala, de azért, mert másképen élni nem is tudott volna, pályája, hivatása: szerelme, vértanusága és boldogsága egyaránt. Hit lakott benne, nem holt örökség, merev magabazárkózás, de élő, fakadó, fejlődő, ezer forrásból táplálkozó hite s amerre az ő lelke szépet, mélységes gondolatot, poézist, igazságot talált, mind fölkutatta s magáévá tette, vitte, hogy az ő oltárát, Izrael oltárát szépítse, diszítse vele. A szentírás rejtett gondolatait geniális intuitióval kihámozta; a midrás allegóriáit csodás költészettel, rokonnélekkel tudta megérezni, a tal-

mudnak legridegebb helyei kincsesbányává lettek számára, fonnyadtnak látszó virágra rá tudott lehelni, s gyönyörű, üde liliommá lett a kezében; buvárkodott a titoktan zohári mélységeiben, s talált bennük gyöngyszemet bőven, salaktalanná tette; ókornak klasszikusai, az új idők nagy írói, a természettudományok, a bölcsészetnek igazságai az ő modernköntösű, de régiszellemű derása gyöngyfűzérére kerültek. És megáldotta az Isten gyönyörűségesen édes szép magyar nyelvünk mesteri ismeretével, elragadó előadói művészettel: *Perls Ármin* a szószéken a legnagyobbak közé tartozott.

Harcolt a világosság hitéért a világosság fegyvereivel, harcolt minden sötét törekvés, minden fajgyűlölet, minden gonosz ármány ellen. Harcolt szent, nemes fegyverekkel. A szentírás ősi fegyvereivel. Nemes igazságok védő pajzsával. Emberszeretet hirdetésével. Önérzet támadó gerelyével. Azzal a sisakkal, amelyre rá volt írva a főpapi disz: szent az Örökkévalónak. Nem a vakbuzgó hit türelmetlen indulatával védte a maga hitének igazát írásban és szóban, hanem a szeretetnek harcával. Nem máglyákat emelő hittel támadt Izrael ellenségeire szószékről, tollal, hanem azzal a fennenszárnnyaló, örök hittel, amely nem kérde senki faját, származását, de szeret mindenkit, mert mindenki embert lát. A *Perls Ármin* hite világossággal, tudással párosult, és megtisztult honszerelme lángjában égett. Utolsó egyházi beszéde: rajongó honszerelme himnusza volt. A hadba vonuló zsidó ifjuság arra kérte, áldaná meg szent küzdelmeiket. Beteg testtel, a halál árnyával a szívében vonszolta föl magát a szószékre. De a lelkének csodás szárnyai, mint a haldokló Mózes áldó igéi a Nebó hegyén ihlett röpüléssel szálltak. Igéret országáról beszélt, gyújtott: igéret országáról, melyet ő már nem láthatott, Imádott hazájának győzelméről, magyar fegyverek diadaláról. S megáldotta a zsidó ifjuságot, a magyart, a halni indulót, megáldotta az ifjakat, akik siron innen, siron túl magyarok tudnak lenni. S azután eljött a fővárosba: meghalni. És mi visszadjuk halálában neki az ő áldását... áldjuk emlékét a zsidó tudósoknak, aki annyi írásával gazdagította a zsidó tudományt, s ünnepnapot avatott, valahányszor egy-egy kicsiny, de annál alaposabb munkálatával lepte meg a tudományos világot, áldjuk a szónak varázsos művészt, aki annyi igaz gyönyörűséget szerzett hallgatóinak, áldjuk a tisztalelkű, igaz papot, akinek emléke felejthetetlen.

Kiss Arnold dr.,
budai főrabbi.

HIREK.

A háboru körül.

A Pester Lloyd akciója.

A magyarországi mentőakciók élén — sőt, úgy tudjuk, az egész monarchiában — ott jár elsőnek a *Pester Lloyd*. A *Vészi József* briliáns vezetése alatt tekintélyben és értékben egyre gyarapodó előkelő ujság néhány hét óta közel *nyolcszáz ezer koronát* gyűjtött a háboru áldozatai és a jótékony intézetek javára. Ez a nagyszerű eredmény valóban egyedülálló és az egész monarchia közvéleménye hálaival és elismeréssel tekinthet a *Pester Lloyd* felé, mely hatalmas föladatai mellett, melyeket grandiozus módon teljesít, önzetlen s nem szünő munkával igyekszik enyhíteni a nyomort és a szenvedést is. *Tisza gróf* miniszterelnök több szívélyes levélben köszönte meg *Vészi József* nek a páratlan eredményt.

Galiciai menekülők.

A pesti hitközségre megint nagy gond szakadt. A kelet-galiciai városok, falvak lakóit az orosz invázió kiszorította békés otthonukból. Sokakat az ijedelem, másokat egyenes felszólítása a hatóságoknak készítetett arra, hogy ugyszólván mindenüket hátrahagyva meneküljenek — a puszta étellel. A zsidóhitűeknek egygyel több okuk volt a menekülésre: az, hogy zsidók. A vad orosz hordáknak, a huligánok, a fekete százak, az igaz orosz fajzatának béke idején is mindig utjukban volt a zsidó, hatóságaik zsarolták, fosztogatták őket, pogromokat, vérvadásokat, rablóhadjáratokat rendeztek ellenük a hősök Oroszországban béke idején is, háboru idején tehát — ha szorultságukban segítségért fűt-fát ígértek is nekik az oroszok, amiket sem hazafias érzelmeik, sem az orosz szótartásról elterjedt tudat elfogadniok nem engedett — még kevésbé lehetett okuk arra, hogy a vérengző és az igazi hadi erkölcsökből kivetkőzött orosz hordákkal megismerkedjenek. Sürgős és gyors volt a galiciai zsidók menekülése. Óriási tömegekben árasztották el a háboru szinterétől messzebbfekvő osztrák városokat és Magyarországra felé is, Szatmár felé, Szatmár környékére és Budapestre is sokan menekültek, mert hiszen a galiciai bevándorlók, akik pedig a háboruban, ellentétben ruthénekkal és más felekezetek nemzetiségi érzelmű tagjaival, a lehető legkorrektebbül viselkedtek, a magyar vidéki városokban sem tulságosan szívesen látott jövevények. A Budapestre érkezett menekülők első sorban persze a jótékonyágáról messze földön híres pesti hitközség védő szárnyait keresték. A pesti hitközség sem emberbaráti, sem hazafias földadatainak nagy terhei elől nem tért ki. Fogadott százakat, élelmezett százakat, gondoskodott lakásukról és minden elsőrendű szükségletükről, minden erejét megfeszítette, hogy helyt állhasson, de joggal lehetett tartani attól, hogy amikor a saját területének állandó lakói közül is szegények, nyomorultak és a kenyérkeresők nélkül maradottak — bár segítő forrásai bedugultak — összehasonlíthatatlanul nagyobb terheket rónak reá, mint bármikor ennek előtte, akkor a galiciai menekülők támogatását és ellátását sokáig nem bírhatta. Valóságos megváltásként hatott tehát a pesti hitközség vezető embereire, amikor *Mezei Mór*nak, az Izr. Orsz. Irodájának közbenjárása folytán *Sándor József* belügyminiszter tudtul adta, hogy az osztrák és magyar kormány nemcsak az iránt lépett, és pedig törvény alapján, megállapodásra, hogy az osztrák, ill. a magyar állam területén hadbavonultak családtagjait is kölcsönösen támogatják, hanem arra nézve is megegyeztek, hogy az egyik állam menekültjeit a másik állam némi támogatásban részesíti és ha ideje elérkezik, visszaszállításukról is gondoskodik. A megegyezés azokra a vidéki zsidó hitközségekre nézve, amelyek még annyit sem tehetnek, mint a pesti hitközség, még nagyobb mérvű megkönnyebbülést jelent, mint a pesti hitközségre nézve. A pesti hitközség addig is, míg e kérdésben megnyugtatót nem kapott, mindenképpen a helyzet magaslatára állott. Hazafias, zsidó és emberi kötelességeinek egyaránt eleget tett. Ügyosztályainak főemberei mind e kötelességek teljesítésével voltak elfoglalva. S ha most a hitközség a galiciai menekültek révén reá hármlott nagy terhektől szabadul, bármily nehezen, de mégis csak teljesebb mértékben fogja magát a helyi segítő munkának szentelhetni.

Istentiszteletek.

Mohácson a háboru kitörése óta *Flesch Ármin* dr. főrabbi minden szombat délelőtti istentiszteleten imát mond a csatábavonultakért és fegyvereink győzelméért. A reggei istentiszteleteken mindennap, az összes bevonultakért, héber

neveiket fölemlítve, csöndes imát mond. Tórafelolvasáskor „a háboru károsultja“ számára a templomban adományokat ajánlanak föl. A háboruval foglalkozó szónoklatot a pap már több ízben mondott és az itthonmaradottakat segítésre, áldozatkészségre buzdította. — A *sümegei* hitközség aug. 18-ikán a király születésnapja alkalmából istentiszteletet tartott, amelyen a város intelligenciája felekezeti különbség nélkül vett részt. A főkantort hálaéneke után *Pfeiffer Izsák* dr. főrabbi mélyreható alkalmi szónoklatot tartott, mely után az egész közönség a Himnuszt énekelte. — *Kővágóőrsön* minden szombati istentisztelet alkalmával imát mondanak a zsidó templomban a harcban vonultak győzelméért.

Példák.

A *Neumann* bárók Aradon a múlt évben nagy kórházat építettek és rendeztek be saját költségükön. Ezt most megnagyobbítva a sebesültek részére adták át. Nagy pénzadományokkal és uradalmaik családjainak ellátásával is gyarapították érdemeiket. — *Groedel Ármin* báró, aki a hazafias segítő munkák legelső tényezői között áll, mármaroszigeti kastélyát, mely pompás parkban áll, kétszáz sebesült befogadására berendezve, a városi hatóság rendelkezésére bocsájtotta. — *Winterberg Gyula* udv. tan., a pesti chevra-kadisa elnöke, hortii birtokának kastélyát 25 sebesült számára rendezte be. — A pesti chevra-kadisa kezelésében álló Szeretet házat 10 tiszt és 60 legénységi sebesült elhelyezésére készenlétbe állították.

Adományok.

A *Löffler* Jakab és fiai cég Temesvárt (egyik tagja *Löffler Béla* az ottani izr. hitközség elnöke) felerészben a jószív-bizottság, felerészben a Vörös kereszt céljaira 10,000 koronát ajánlott föl. — A beocsini Unio cementgyár r.-t., mely gyárai alkalmazottairól a legmesszebbmenően gondoskodik, különféle hazafias célokra 10,000 koronát szavazott meg. Ebből 5000 K jut a tartalékosok családjai, 2000 K a Vörös kereszt és 3000 K horvát-szlavonországi hasonló célokra. — A mentőegyesületnek, mely most óriási szolgálatokat teljesít, *Groedel Margit* bárónő 2000 koronát, *Wohl Aladár* és neje 1000 koronát adományoztak. — *Mellinger Dávid*né, szül. *Pfeiffer Teréz* és *Mellinger Dávid*, a hasonló nevű cég főnöke *Vázsonyi Vilmos* dr.-nak aranylakodalmi jubileumuk alkalmából 3000 koronát adtak át. 2000 koronát a háboru által károsult VI. ker. kisiparosok és kiskereskedők segítésére és 1000 koronát a zsidó kórház támogatására. — *Strasser Alfréd* és neje a hadbavonultak családtagjainak segítésére 1000 koronát adományoztak. — A szegedi zsidó nőegyesület özv. *Holzer* Jakabné elnöklésével tartott ülésén elhatározta, hogy az általános segélyezéshez öt hónapon át havi 100 koronával járul s a leányegyesület által megnyitandó népkonyhát 500 koronával támogatja. Hogy a behívott katonák családtagjainak fokozottabb mértékben való segítésére az egyesület tartaléktökéjének mily részét használják föl, arról közgyűlésen fognak határozni. — *Mohácson* a hadbavonultak családtagjainak segélyezésére és a Vörös keresztnek a zsidó nőegyesületnek 500 koronát adományozott. — A *tamási* izr. nőegyesület a Vörös kereszt céljaira 150 koronát adományozott. Három hadbavonultnak családját egyenkint heti 6 koronával támogatja és a főünnepekre 6 szegénynek egyenkint 10 K segélyt szavazott meg.

Különféle segítő munkák.

Wellisch Alfréd, az ismert műépítő neje, dr. *Pláner Miksáné* vezetésével Országház-tér 4. sz. a. házában népkonyhát nyit, ahol 40 leány és asszony, akinek apja

vagy férje hadba vonult, a háboru tartama alatt ingyen ebédet ad. — A pesti orth. hitközség népkonyhája számára csepelei Weisz Manfréd — galíciai menekültek ingyenes ételmezésére 500 K-t adományozott. — A mohácsi izr. nőegyesület elhatározta, hogy a hadbavonultak gyermekeiről a tél folyamán népkonyha felállításával gondoskodik. A mohácsi vöröskereszt-kórház számára 3 zsidó orvos ápolónői kurzust tartott, melyen az összes jobbcsaládbeli zsidó asszonyok és lányok résztvettek. — Flesch Ármin dr. mohácsi főrabbi az ottani áll. polgári iskolában, melynek 3 tanára hadbavonult, díjtalan helyettesítésre ajánlkozott, amit készséggel fogadtak. — Id. Marton Samu kővágóörsi iskolaszéki elnök a harctéren küzdők gyermekei számára koszt napokat szerzett és maga is mintegy 20 személy ételmezéséről gondoskodik.

Az első francia zászló.

Németországi lapok jelentik, hogy szövetséges társunk egyik új hadi büszkeségét, az első francia lobogót a most folyó háboruban egy porosz katona szerezte meg. A neve Fischl. Zsidó vallású és Paderborn környékéről való.

A rabbi.

Nagykikindán az éjszakai harctéren elért győzelmek hírére a múlt csütörtökön lelkes tüntetések és fölvonulások voltak. A hazafias menet a maga diadalmas útjában találkozott *Rosenstein* dr. főrabbi-val, akit hallani kívántak. A zsidó pap a lelkes föl szólításra tüzes beszédet intézett a polgársághoz, amely szavait hosszantartó éljenzéssel fogadta s ezután a polgármester elé vonult.

Látogatások a zsidó kórházban.

A pesti hitközség zsidó kórházának a héten két előkelő látogatója volt. Az egyik, József főherceg neje, *Augusztá* főhercegnő, a másik, *Wesdehlen* Alexandrina grófné, volt porosz miniszter és német nagykövet neje. Mindkét vendég a zsidó kórházban elhelyezett sebesült katonák sorsa iránt érdeklődött. A főhercegnőt *Szécsy* Arthur bizotts. elnök és *Benedikt* Henrk dr. igazgató-főorvos fogadták és kalauzolták az *Alapi* Henrik dr. tanár sebész osztályán levő termekben, ahol a főhercegnő minden beteghez intézett néhány szót és szivarokkal, cigarettákkal ajándékozta meg a betegeket. Miután a főhercegnő a látottakról egy óras ottidőzés után a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott, eltávozott. — *Werdehlen* grófnőt, aki hausdorfi st. Geogról nevezett gyógyházát több száz ágygyal maga is sebesült katonák részére rendezte be, *Horner* Jenő nagykereskedő és *Roesner* H. J. bányagazgató kíséretében érkezett s a zsidó hitközségnek összes berendezéseit tanulmányozta nagy érdeklődéssel. A látottakról teljes elismeréssel nyilatkozott.

— **Templomavatás.** A makói hitközség folyó hó 4-ikén délután hatalmas arányú, keleties stílusú templomát, mely a város egyik legszebb épülete, az egész vármegye előkelőségeinek jelenlétében egyszerű szép ünnepség keretében avatta fel. A régi templomból *Dózsa* Sámuel dr. megyei főügyész, hitk. elnök vezetése alatt az előjáróság tagjai vitték át a tőrakat az új templomba, ahova egyházi énekek közben vonultak be. Ez után *Kecskeméti* Ármin dr. főrabbi meggyújtotta az örök mécsest és magas szárnyalású gyönyörű avató imát mondott. A kórus által előadott énekeket Weisz Ármin makói főkantor tanította be. Az új templom *Kecskeméti* Ármin dr. főrabbi évek óta tartó buzditó, fáradságos munkájának az eredménye.

— **Perls Ármin dr. temetése.** A pécsiek nagyhirű főabbiját, a magyar rabbikar egyik büszkeségét, mint előző számunkban jelentettük, operálás céljából Budapestre hozták. Fájdalom, itt operációra sem kerülhetett a sor, mert a pécsiek szeretett főpapja ide tüdőgyulladással érkezett s előbb ebből kellett volna kigyógyítani. Nem sikerült. Neje és hozzátartozói körében — kik közül egy hadbavonult fia hiányzott s ez a temetésre sem jöhetett el — lehelte ki nagy és nemes lelkét 61 éves korában épen azon a napon, amikor betelt a negyedszázadja annak, hogy Pécsen főrabbi állását elfoglalta. E negyedszázados tevékenységét pedig a pécsi hitközség meg is akarta ünnepelni s az ünnepséget a jubiléus kívánságára halasztották el, aki a mostani háborus idöket arra alkalmasnak nem találta. A jubileum most már végleg elmaradt és gyász lépett helyébe. A megrendítő haláleset hírére a pécsi hitközségnek három előkelő embere: Justus Miksa hitk. alelnök, *Deutsch* Zsigmond dr. és *Braun* Ignác a pécsi chevra kadisa egyik főembere Budapestre jöttek és intézkedtek a végtisztesség dolgában. Itt ugy a hitközségnél, mint a chevra kadisánál a legnagyobb előzékenységre találtak. A drága hült tetemeteket a kerepesi-uti zsidó temetőbe vitették s ott végezték rajta az előirt ceremóniákat. Az elparentálás szerda d. u. történt meg ugyancsak a kerepesi-uti temetőben, ahol a pesti hitközség és chevra kadisa sok kiválósága, Perls főrabbi, sok fővárosi tisztelgője s a családtagok is megjelentek. Ott volt *Winterberg* Gyula udv. tanácsos, a chevra kadisa elnöke, *Mezey* Ferenc dr. a rabbiszeminárium vezérő-bizottságának elnöke, *Fischer* Gyula dr., *Hevesi* Simon dr. és *Adler* Illés dr. pesti rabbik, *Horovitz* Jenő jeruzsálemi rabbi, *Adler* Vilmos hatvani főrabbi. A szabadba kivitt érc koporsónál *Hevesi* Simon dr. megkapó beszédben bucsuztatta hires kollegáját. Utána szívhez szóló ima és kadis következett. *Adler* Illés dr. gyászbeszéde Perls Ármin dr.-ban nem csak a pécsi hitközség veszteségét, hanem a magyar zsidóság kiválóságát méltatta lapidaris stílusban. A halotti ima után gyászokcsira tették a koporsót és kivitték a pályaudvarra, ahova a gyászolók gyalog kísérték. A pályaudvaron még *Adler* Vilmos dr. hatvani főrabbi szólott a nagy veszteségről emelkedett tónusban. A hült tetemeteket Pécsen pénteken délelőtt tették örök nyugalomra.

— **Burger Márton.** A napilapok röviden már jelentették, hogy *Burger* Márton kapitány, lent Szerbiában hőies halált halt. A wieni lapok hosszabb nekrológokban áldoztak emlékének, sőt arcképét is reprodukálták. *Burger* Márton, a szatmármegyei aranyosmegyei Wesselényi-birtokon gazdálkodó, ismert *Burger* bácsinak volt a fia, aki az igazi kulturorthodoxok közé tartozott. Fiai és lányai modern nevelést kaptak, de a melamed is tanította őket. Sőt mikor két fia felnőtt, a hunfalvi jesivába is elküldte őket. Idősebbik fia, *Burger* Lajos százados, a katonaságnál szolgált, amikor apja meghalt s a család gondjait magára vállalta. Ő neveltette föl 4 leánytestvérét és Márton öccsét is, ki most elhunyt. Márton előbb a mérnöki pályára lépett, aztán bevonult a katonasághoz s ott rekedt. Ritka képességeit, genialitását és a haditudományok iránt való érzékét főlebbvalói csakhamar észrevették és kellőképpen honorálták. Csakhamar föl hívták Wienbe, a közös hadügyminiszteriumba, ahol nagy karriért csinált, úgy, hogy az utolsó 10 évben a sajtóosztály élére jutott. Hogy mily diskkrét munkakör ez, azt csak a beavatottak tudják. A wieni hírlapírók gyakran megfordultak nála és nekrológjaikban őket méltatják a legjobban. Mikor a delegáció Budapesten ülésezett, mindig itt volt, mert főnökének, a hadügyminiszternek ő magyarázta a harcias ellenzéki beszédeket. Mikor Szerbia ellen a fenyegető hadjáratot megindítottuk, hivatalában nem volt

maradása. Azt mondta, hogy mint gyakorlati katona is helyt fog állani. Hiába beszéltek le jóbarátai, hiába tartóztatta maga minisztere is, ragaszkodott hozzá, hogy lemegy a csatába. Sabácnál az első közt harcolt a sorban. Szinte provokálta a halált, melyet egy ellenséges golyó hozott meg a számára. Ott pihen a sabáci közös sírban.

— **Alapítvány.** Dreyfuss Áron, a strassburgi Dreyfuss Fréres bőrgyáros cég tagja munkásai támogatására 200,000 márkás alapítványt létesítettek.

— **Templomépítés.** A nagykőrösi hitközség elhatározta, hogy új templomot építtet. A terveket és a költségvetést *Baumhorn* Lipót budapesti műépítő készítette el. E szerint az új alkotás 120.000 K-ba fog kerülni.

— **Adomány.** *Alpár* János dr. badacsonytornyai kórorvos 20 K-át küldött hozzánk, amely összeget a harc-téren megtartandó istentiszteleteknél szükséges imakönyvek beszerzésére kívánja fordítani. Kivánsága szerint járunk el.

— **Halálozások.** *Diósi* Sámuel dr., a dévai hitközség nagytudományú főrabbi, élete delén, 53 éves korában f. hó 6-án elhunyt. Mélységes vallásos ismeretei mellett alapos világi ismeretekkel is rendelkezett. Szorgalmát és tudományosságát jellemzi az, hogy a doktorátust a budapesti egyetemen 46—47 éves korában szerezte meg. Egy női rokona révén, mint annak idején megírtuk, *Stefánia* volt trónörökösének és atyjának a belga királynak is rokona. Hitközségében 24 évig működött közszereplőtől övezve. Temetése f. hó 8-ikán ment végbe. Hült tetemeit a templomba vitték, ahol *Pap* Domokos törvényszéki elnök kuriai bírósági, a bíróságok, a megye és a város tisztviselő kara, tanintézetek tan-testületei, a többi felekezeti lelkeszei stb. is megjelentek. A templomban a gyászénekek elhangzása után előbb *Löwy* Ferenc dr. marosvásárhelyi főrabbi, majd *Steiner* Vilmos dr. hátszegi főrabbi méltatták nemes szép életét. A hitközségtől *Schulhof* Zsigmond dr. hitk. elnök, Hunyadmegye tb. fő-ügyésze bucsuztatta szivhezszólóan. Utána még *Göllner* Károly főreáliskolai igazgató és egy zsidó diák mondott utolsó istenhozzádott a kultúra bajnokának és a pihenni tért mesternek.

Kugstein Izidor nagyváradai volt kereskedő a héten elhunyt. A legkorrektebb kereskedők közé tartozott, aki mikor munkának már nem élhetett, nyugalmába vonult. De nem nyugodott. A kongresszusi hitközség intézményeinek vezetése körül 40 évig, élete végéig fáradozott s legutóbb a kultuszügyosztály elnöke volt. Egész életén át a humanizmust szolgálta és összegyűjtött vagyonának egy részét is emberbaráti célokra rendelte. Az aggok menházának, vagy ha ilyen nincs, egy hasonló jótékony célt szolgáló egyesületnek 1000 K-t, a biharmegyei újságírók egyesületének, a temetésen megjelent szegényeknek 200—200 K-t, a nagyváradai nőegyesületnek 300, az izr. népkonyhának 200, az izr. árvaháznak 200, a talmudtóra-egyesületnek és a hitközségnek egyenkint 500 K-t hagyományozott. Temetése megillető nagy részvétellel ment végbe. *Kecskeméti* Lipót dr. főrabbi mély-ségesen átértzett beszédben méltatta értékes és tartalmas életét. A gyászénekeket pedig *Weisz* Jenő főkantor vezetésével a templomi énekkar adta elő.

Fiuinternátus Besztercebányán

felsőkereskedelmi, gimnáziumi, polgári és elemi iskolai tanulók számára. **Allandó tanári és orvosi felügyelet. Német tárgyalás. Kitűnő ellátás évi 700.— koronáért. Az internátus a szünetekben nyaralásra és javítóvizsgákra való előkészítésre is vesz fel növendékeket. Prospektus.**

A cár és az ő zsidói.

— Kurt Aram könyvéből. —

A kis semmirekellő.

Nincs benne semmi különös, ha azt kérdik tőlünk: hogyan van az, hogy a bánásmód mellett, amelyben Oroszország zsidó lakosait részesíti, nem vándorolt ki onnan mindenki, akinek módjában állott volna?

Ez a kérdés persze nem vonatkozik a földhözragadt szegényekre és mindazokra, akik semmi uton-módon nem lennének képesek megszerezni a kivándorláshoz szükséges eszközöket. Egészen természetes, hogy az a sok ezer ember, akik maguk és családjuk eltartására hetenkint alig 20—40 kopeket keresnek, még ha akarnának, sem tudnának kivándorolni. De elvégre kívülök is van még sok ezer orosz zsidó, akiknek volna megfelelő anyagi módjuk és mégis ott maradnak Oroszországban.

Mi ennek a magyarázata?

Egyrészt igen egyszerűen az, hogy ez emberek legnagyobb része már életének derekán van. És hogy harminc-negyven éves korban mily nehéz idegen országban új életet kezdeni idegen szokások és létfeltételek között, azzal könnyen tisztába jön bárki, aki bele tudja magát hasonló helyzetbe képzelni. Amíg valamiképpen lehetséges és amíg szikrányi reménység marad a jövőre nézve, addig ott marad az ember, ahol született s ahol otthon van. Ez alól a törvény alól bizonyára nem képez kivételt a zsidóság többsége sem, minden mozgékonyosságának dacára.

Az orosz zsidónak pedig ezenkívül még, amíg maradt pár rubelje, különleges, speciálisan orosz szempontjai, okai vannak; hogy mindaddig kitartson, amíg csak lehetséges. És érzében eltekintünk minden szentimentális októl, aminő például az otthon szeretete stb.

A zsidókra vonatkozó törvényalkotás tudniillik egész súlyával nap-nap után a zsidó lakosságnak kizárólag leg-szegényebb rétegeire nehezedik. A zsidónak, amíg pár rubelje akad, bizonyos körülmények között maga a rendőrség segít a terhén. És minél több rubelje van a zsidónak, annál könnyebb lesz a terhe, ha csak rendkívüli viszonyok nem gátolják.

Nem lehet egy közönséges rendőrtől, csendőrtől vagy járásfőnöktől megkivánni, hogy a zsidókra vonatkozó törvényalkotást, az ahoz fűzött kétezer „felvilágosítás“-sal együtt a fejében tartsa. Ha tehát ennek a hivatalos embernek kezébe nyomja azokat a bizonyos és szükséges rubeleket, nyomban elfelejti az egész törvényalkotást és nem háborgatja a zsidót, még ha nincs is lakhatási „privilégium“-a.

Ha a zsidókra vonatkozó törvényalkotásból hasznot húzhatnak a maguk módja szerint az állami és a kedvezményezett iskolák, amennyiben zsidó szülőkkel fizettetik ki a keresztény gyermekek tandíját, miért épen csak a rendőrség ne húzna belőle hasznot?

Csak amikor a rendőrtisztviselő már elköltötte a rubeleket vagy egyébként jutott zavarba, csak akkor kezd dörögni a törvényekből és törvényt magyarázatokból, beidézi a zsidót és közli vele, hogy a törvénynek ez és ez a paragrafusa, valamint a bírói magyarázatok, mély sajnálatára, arra kényszerítik, hogy...

Ennél tovább rendszerint nem kell szónokolni, mert becsületes jobb kezébe akkor már újabb rubelek gurulnak, amire rögtön elfelejti újra az összes paragrafusokat... a legközelebbi viszontlátásig.

A zsidókra vonatkozó törvényalkotás ilyenformán az orosz rendőrségnek kitűnő jövedelmi forrásává lett. Egy szerény nyomás ezzel, vagy azzal a paragrafussal, könnyed

hivatkozás erre, vagy amarra a törvényt magyarázatra... a zsidó igen értelmes nép és guru'ni kezd a rubel.

Urussow herceg a helyi viszonyokkal különösen ismerős egyik ügyéssel besszarábiai kormányzósága idején hozzávetőleges számítással évenként egymillió rubelre becsülte azt az összeget, mellyel a rendőrség ily módon gazdagodott. Ez csak egy kormányzóság sábjá s a többiekben sem változik az erkölcs. Évenként legalább tíz-tizenöt milliót szorít ki ilyenformán az orosz rendőrség a zsidók zsebeiből.

Oroszország határain kívül az ilyesmit zsarolásnak neveznék. Oroszországra vonatkoztatva nem állhat meg ez a kifejezés. Az orosz tisztviselő a maga kerületében még ma kisebb-nagyobb, de mindenképen igazi keleti satrapa. A keleti satrapa fejedelmének meghatározott összeget fizet hivataláért és természetesen úgy sáfárkodik aztán, hogy ne csak ezt az összeget, hanem még azontul is minél többet szorítson, préseljen ki hivatalos területéből, illetve annak lakosaiból. Egyszerű üzlet, semmivel sem több. Csakhogy itt nem valami áru, hanem a lakosság az üzlet tárgya.

Az orosz hivatalnoki kar tulnyomó többsége is teljesen ennek a keleti felfogásnak hódol és minden évben gondoskodik néhány botránypör arról, hogy Oroszországon kívül is megtudják, hogy a hivatalról alkotott emez ázsiai felfogás még ma is kiirthatatlanul erős a magas, sőt legmagasabb orosz körökben is. A keleti satrapa és az orosz hivatalnok az egyetlen különbség, hogy az orosz tisztviselő immár nem vásárolja hivatalát, hanem bizonyos előképzettség és egyenruha ellenében készen szállítják neki házhoz. Ez az egyetlen, ami nem orosz ebben az egész intézményben.

Maga az orosz kormány is számol hivatalnokainál a keleti satrapa-felfogással, mert oly nyomorultul fizeti őket, hogy a tisztviselőknek éhen kellene halniok a satrapagazdálkodás nélkül. Ami természetesen demoralizálja a hivatalnoki kart és sokkal rosszabb, mint a nyílt satrapa-gazdálkodás tisztviselői uniformis nélkül. De hát ez már így van és számolni kell vele, ha igazságosan akarunk itélni. A nem orosz előtt ez persze groteszknek, barbár, sőt gaz dolognak tűnik fel. Ám az orosz szemében, aki utóvégre még ma is ázsiai, ez egészen természetes. És legalább ma még ez a helyzet az orosz lakosság és az orosz hivatalnoki kar legszélesebb rétegeinek gondolkozását illetően.

Amikor orosz hivatalnoki korrupciókról hallunk, amelyek olykor borzalmasan nagy méreteket öltenek (elég csak az orosz-japán háború tapasztalásaira visszaemlékeznünk!) és rövid uton készek vagyunk megjósolni Oroszországnak épen a korrupció folytán hamarosan bekövetkezendő végpusztulását, — olyankor elfelejtjük, hogy azok az emberek egyszerűen csak satrapáknak érzik magukat, de nem hivatalnokoknak a mi felfogásunk értelmében és hogy ezeknél a hivatalnoki egyenruha csak arra való, hogy ótalmul szolgáljon satrapaszerű garzdálkodásaik védelmében, mert adott esetben épen az uniformis „becsületeért“ az egész bürokrácia testével fedezi az ilyen bajba jutott satrapát.

Most tizenöt esztendeje Perzsiában utazgattam. Valahányszor új helységhez közeledtem, a lovaim vezetői mindig eltűntek a csomagjaimmal, amiket aztán úgy kellett kiváltanom az ugynevezett vámhivatalból. Minden perzsa község feje, aki természetesen pénzen vette a hivatalát, vámot szedett minden idegenből hozott csomag után. A vezető, aki e csomagokat hozzá irányította, darabonkint kapta meg a megfelelő obulusát. Idővel mégis csak bosz-

szantott ez a dolog s amikor Choi városában ismét a „vámhivatalba“ utasítottak, amelynek vezetője hallatlanul nagy vámot követelt tőlem, hirtelen fellobanásomban lovagió pálcámmal kékre-zöldre vertem, aztán magamhoz véve csomagjaimat, ellovagoltam. Én voltam az erősebbik s azonkívül is félt tőlem, az európaiktól, jobbnak tartotta hát a főnök ur, hogy békében hagyjon. A perzsa kormány ez affér miatt a füle bojtját sem mozgatta, pedig az én elpáholt emberem állítólag valami hercegféle lehetett. Egyszerűen úgy vették a dolgot, hogy ezuttal a herceg húzta a rövidebbet, tisztára az ő magánügyének tekintették, hogy intézi el ezt a dolgot. Az uniformis „indelebilis character“-jéről említés sem esett.

Ha levelet kellett feladnom Perzsiában, magam lovagoltam a legközelebbi postaállomásra s nem vesztettem el a levélt felvevő tisztviselőt a szemem elől, míg csak a bélyeget le nem billogozta, mert ezzel a levél értéktelenné vált számára s így reményem lehetett a levél továbbítására. Ha nem így cselekedtem volna, a tisztviselő megtartotta volna a bélyeget s a levelet egyszerűen félredobta volna. Ő is megfizette annak idején a hivatalát, valamiképpen tehát be kellett hoznia a hivatalvászár összegét...

Később heteken által közvetlenül a perzsa török határon éltem. Egyik nap perzsa tábornok jelent meg arrafelé több mint ezer katona kíséretében és hónapokon által „hadat viselt“ vagy száz kurddal, anélkül, hogy döntésre kerülhetett volna a sor. Megismerkedtem a tábornokkal és szóba hoztam, miért nem képes ő, meg az ezer katonája végezni azzal a száz kurddal? A magyarázata világos volt és megnyugtató. Ő is úgy vásárolta a tábornokságát. A háboruban dupla zsold járt a hivatalával, amely tehát ilyenkor busásan jövedelmezett neki, ezért húzta tőle telhetőleg a háborút. Végre is megelégték Teheránban a dolgot s egy napon a tábornok sürgőnyt kapott hazulról, hogy egy héten belül végezzen a háborúval. A tábornok olyan arcot vágott ehez a sürgönyhöz, mint a kereskedő, akire rossz üzleti viszonyok virradtak. De végre is kénytelen volt engedelmeskedni a parancsnak, ha csak végpusztulásnak nem akarta kienni üzletét. Támadást vezényelt tehát. Mikor aztán a perzsa katonák látták, hogy most már komolyra fordul a dolog, eldobták puskáikat és irgalmatlan futásnak eredtek. A dupla háborús zsold annyit már még sem ért nekik, hogy köckára tegyék érte az életüket. Ime: ezek a szemelvények a tiszta, nyílt satrapagazdálkodásból valók.

Az orosz hivatalnoki kar jórészét is ugyanilyen satrapamotivumok vezérik, mindössze is csak azzal a különbséggel, hogy nem lehet őket büntetlenül elverni, mert az ő egyenruhájukat védi az egész orosz bürokrácia. Ez és ennyi az egész különbség.

És épen a zsidókra vonatkozó törvényalkotás az, amely még a közönséges rendőrben is felkelti a satrapaszerű hajlamokat. Szó sincs róla, a rendőr megnyuzza a parasztot is s a munkást is, ha valamelyes haszna lehet belőle. De egyiket sem nyuzza meg úgy, mint a zsidót, mert vele szemben minden körülmények között legelőnyösebbnek ígérkezik a nyuzási processzus. Erről épen kellőképpen gondoskodtak a törvények és a hozzájuk fűzött „törvényt magyarázatok.“

(Folytatjuk.)

REGÉNY.

A csőd.

Irta: Ujvári Péter.

XI.

Ama észak-keleti népek pszichológiájához tartozik, hogy állandóan csodákat sóvárognak, de nem akármiket. Kárt vagy ártalmat ne tegyenek azok senkibe se. Olyan csodától, amely romláshoz hasonlít, iszonyodnak. Ez a skrupulozitás még a beszédüket is jellemzi. Ha gazdagot emlitenek, nehezen állják, hogy maguknak is hasonló vagyont ne kívánjanak, de hozzá teszik: „az ő kára nélkül.” A tizezer, vagy huszezer forintocská nagyon jó lenne, csak a máséból ne vegye azt el a jó Isten. Mert ők csodát követelnek, de nem igazságtalanságot. Hogy ez hogyan lehetséges, azt nem firtatják, az Istennek minden lehetséges, még az is, hogy csodát mivelvén, igazságos maradjon.

Ugyanezzel a Berkovicscsal történt, hogy több esztendővel ezelőtt súlyos gondokba borította őt leányának férjhezmenetele. Küszöbön volt már az esküvő és a megígért hozományból még egy fillérje sem volt. Az asszony sopánkodott, hogy szent Isten, mi lesz ebből. Titokban Berkovics is gyötörte magát, az asszonyt azért mégis megvigasztalta:

— No hallod, ilyen lappáliért csak nem emészttem magamat.

Az asszony felháborodott.

— Ez neked egy lappália?

— Nüná, egy emeletes ház.

— Ezre, az Istenért! négyszáz forintot ígértél.

— Nohát az a négyszáz olyan zicher, mint egy váltó.

— De hiszen egy krajcáród sincs még!

Berkovics a vállát vonogatta:

— Hát akkor volt, amikor ígértem? De lesz. És mért lesz? Mert négyszázat ígértem. Ha százat ígértem volna, nem lenne.

— Ezre — törte a kezét az asszony — Ezre, te megbolondultál. Száz nem lesz, de négyszáz meg lesz. Hogy juthatsz a többhöz, mikor nem juthatsz a kevéshez.

— Bolondocská — nyugtatta meg az ura — éppen ebben van a politika, látod. Ha én száz forintot ígérek, azt hiszed, megadhatom? Nem adhatom meg. Mert mér? Mert mi történik akkor a fejünk fölött? Az történik a fejünk fölött, hogy Elje hanove (Illés próféta), vagy egy más szent az ajbester (Isten) elé siet és ezt mondja: Rebojne sel ojlem (világ nem) segits! A kerinési Berkovics Ezre nedánt (hozományt) ígért a lányának, hát add meg neki. És az ajbester, áldassék az ő szent neve, azt kérdi: mennyit ígért? Azt mondja Elje hanove: száz forintot. Az ajbester mosolyog: Hát mit segítetek rajta, ha csak száz forintot ígért? Minek kell itt a segítség? Az a

száz forint egy bagatell. Az a Berkovics egy ügyes ember, azt a száz forintot én nélkülem is megszerzi. — Nü és mit gondolsz? A száz forintot richtig nem szerzem meg. Hogy szerezném meg, mikor az Isten nem törődik velem. Hát én azért nem százat, hanem négyszázat ígértem. Ez odafönt a fejünk fölött egy szenzáció volt, egy rettentő nagy szenzáció. Elje hanove sietett az ajbester elé és lélekszakadva mesélte, hogy Chanele menyasszony lett és én nedánt ígértem.

— Mennyit? — kérdi az ajbester.

— Négyszázat — mondja Elje hanove.

— Ez egy chucpe (szemtelenység) — haragszik az ajbester, áldott legyen a szent neve. — Négyszázat? Hunnan vesz ő négyszázat? Négyszáz az neki annyi, mint egy millió. Hát adhat ő egy milliót? Egy ilyen szemtelen.

Elja hanove kérleli:

— Rebojne sel ojlem, neki sok a négyszáz, de neked nem sok. Na megígérte, hát add meg neki.

— Persze, persze — mondja az ajbester — ha megígérte, hát meg muszáj adnom neki. Szégyenbe nem hagyhatom.

Berkovics kevélyen megsimogatta a szakállát és megrendíthetetlen nyugalommal ezt fűzte az elképzelt menyeyei dialógushoz:

— Hát láthatod, lelkem, elővigyázatos voltam. Egy krajcárral se ígértem kevesebbet, mint amennyit a körülményeim megengednek. Inkább valamivel többet, hogy könnyebben adhassam meg.

Talán igaza van, gondolta magában az asszony és a gondjai megenyhültek. Egy rövid órácska elmúltával már azt gondolta, hogy az urának bizonyosan igaza van és tépelődni kezdett. Ez az Ezre jól csinálja a dolgát, de még sem egészen jól. Ötszázat is ígérhetett volna. Így még biztosabb lenne az isteni segítség.

Az isteni segítség alatt isteni csodát értett. Mert hogy Berkovics valami üzleten szerezzék a négyszáz forintot, az még csak eszébe se jutott. Szegény ember nem tud üzleten szerezzék ennyi teméntelen pénzeket. De csoda útján megszeresheti. A csodát pedig olyan formának képzei, hogy egyszer csak benyit hozzájuk egy öreg ember, előtte világosság, utána világosság, hogy kápráztató. Hosszu fehér szakáll ömlik hosszú fehér ruhájára és a járása nesztelen, miat a napsugáré. Enyhe, lassu tüzek lobognak szemében, biztató édes ígéretek. És odalibeg az asztalhoz és letesz négy ropogós százás bankót, aztán észrevétlenül eltűnik.

Mert Illés prófétának ilyen a járása-keleése.

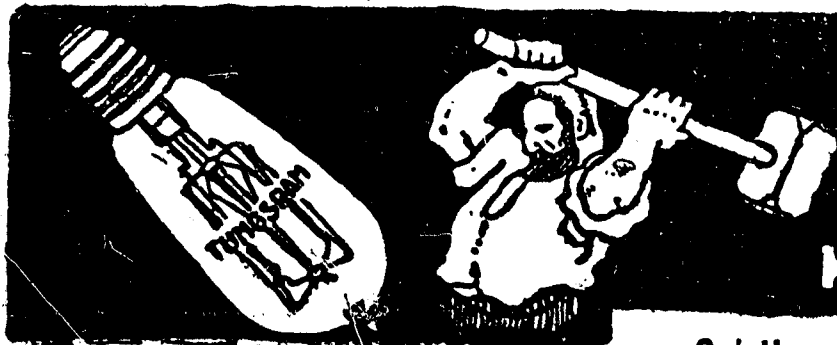
És ők várták-várták a prófétát. És az esküvő közeledett, de a próféta még mindig nem jött.

Egyszer egy este, amikor az alkonyodó nap, piros láng-pásztákat eregetett a szobába a nyitott ablakon keresztül, csikorogva nyilik a kis kapu és egy öreg ember suhan végig az udvaron. A szobába lép, körülnéz és a gazda felé hunyorgat:

— Berkó gazda, hoztam valamit.

— Mit? — kérdi Berkovics egykedvűen.

Az öreg ember a subája alá nyul:

NE FOGADJON EL MÁST MIET
TUNGSRAM FELIRÁSÚ VALÓDI
 DRÓTLÁMPÁT.
 HAZAI GYÁRTMÁNY. ÓVAKODJUNK ÚTANZATOKTÓL!

Gyártja: Az Egyesült Izzólámpa és villamossági r.-t. Ujpest

— Ezt ni.

Berkovics szeme káprázni kezdett. Az asszonyé is káprázott. Az öreg egy billikomot tett az asztalra, vert aranyból valót, zafirtól, rubintól ragyogót. Elállt a lélegzetük, ahogy nézték.

— Olcsón adom — kínálta az öreg.

Berkovicsné úgy érezte, hogy mennyei üdvösség ereszkedik a szívébe.

— Mennyiért? — kérdi Berkovics szárazon.

— Öt pengőért — felel a vendég.

— Hol szerezted?

A paraszt a tarkóját vakarja.

— Hát tudja, Berkó gazda, nem én szereztem, hanem az anyjukom.

— Hát ő hol szerezte?

— Hol? Hát szentséget ment imádni a templomba és ekkor lehajolt hozza a Szűz Mária és kezébe nyomta, hogy vigye, neki úgy se kell. Tetszik tunni, nagyon imádságos asszony az anyjukom és a szentek igen nagyon szívelelik. Csak azt mondja: Szűz Máriám és amit szemé szája kíván, megad neki. Csirkét, oldalast, tüzelőfát. Ha másnak nincs, az én anyjukomnak mindig van. Mer imádságos, tetszik tunni.

A hit és a bizalom ragyogott a paraszt együgyű arcán. Berkovics sokáig csak a fejét bólogatta. Aztán a markába olvasta az öreg parasztnak az öt pengőt és isten hirivel elküldte.

Berkovicsné arca olyan sápadt volt, mint a fal.

— Ugy-e — hebegte és a foga is vacogott — ez ő volt.

— Nuná nem ő volt.

— Elje! Elje! — suttogta az asszony és két reszkető kezét a mellére nyomta.

Az ura ránézett.

— Megbolondultál? Mit akarsz te Eljetől?

— Hiszen ő volt.

Berkovics felkacagott:

— Ez az öreg zsvány?

Az asszony felsikoltott.

— Ezre! Ezre! ne vétkezz! Elje volt. Megéreztem.

A hozományt hozta.

Berkovics ráfordult, mert most már haragudott.

— Ne beszélj bolondokat. Hát azt hiszed, hogy Elje hanove (Illés próféta) a te kedvedért misére jár. Éppen a te kedvedért fog misére járni, szentséget imádni és az oltárról billikomot lopni.

— Ő volt — makacskodott az asszony.

— Sztanko Iván volt — csapott Berkovics az asztalra.

— Nem igaz. Csak annak látszott, de nem az volt. A próféta volt. A Sztankó ábrázatát vette magára, hogy a nézését kibírassuk. És elhozta a hozományt.

Az asszony nagy hite őt is csak hogy meg nem rendítette. De mégis fölülkerekedett benne a józanság.

— Ostobasági — fortyogott türelmetlenül. — Ha Elje hanove pénzt akar hozni, pénzt hoz, nem arany billikomot. Pénzt könnyebben szerezhet. Van elég elásott pénz a föld alatt. Hát azt kiemeli és elhozza. Vagy ha nem talál, hát csinál magának.

— Ezre — méltatlankodott az asszony — hát szabad pénzt csinálni?

— Azzal te ne törődj. Hogy mit szabad, mit nem, azt ő jobban tudja, mint te. De az bizonyos, hogy vagy csinálni, vagy találni kell ezt a pénzt. Mástól nem veheti el. Még az kellene, hogy a te kedvedért mástól vegye el.

Az asszony elszomorodott:

— Hát nem ő volt?

— Nem hát. Sztankó volt.

Most már Berkovicsné sem mert megmaradni a hite mellett. Csöndes sirdogálásba öntötte ki csuda hitének fájdalmas megrendülését.

Berkovics pedig fogta a billikomot és elvitte az öreg Keresztessyhez. Ő volt a kegyur, a billikomot valamelyik őse adhatta a templomnak, hát neki kell azt visszaadni.

— Hejnye! hejnye! — csodálkozott az öreg ur. — Már a szentségre is rájár az a zsvány nép. No de, börtönre vettetem. Oda én. Hát ki hozta ezt kendnek.

Berkovics tisztességtudóan meghajtotta magát:

— Ezt nem mondhatom meg.

— Nem? — álmélkodott amaz. — Aztán miért nem?

— Ugy láttam, méltóságos uram, az ártatlan ebben a zsványságban. Nincs más büne csak az, hogy ostoba. Hát én nem árulhatom el.

Keresztessy éles tekintetet vetett a zsidóra.

— És kend mért hozta nekem a klenódiumot?

— Azt gondoltam a méltóságos uré.

— Tudja-e, hogy ez ezreket ér?

— Tudom.

— Tudja, ugy-e. Most aztán azt várja, hogy nagy pénzen kiváltsam.

— Nem én. Öt pengőt adtam érte, ennyit megadhat érte a méltóságos ur. Ezt se követelem.

Az öreg kamarás egy darabig csak nézte, aztán hozzá lépett, a vállára tette a kezét és motyogott valamit. Talán azt akarta mondani, hogy becsületes ember vagy Berkó gazda, de hogy ezt mondja, ahhoz nem volt szíve. Elfordult tőle, az íróasztalához lépett, kinyitotta a fiókját, és marokra fogva egy csomó bankót vett ki belőle.

— Nesze, ez a kendé, mert hogy visszahozta.

Berkovics boldogan haza sietett. Az öreg ur pedig a nappaliba nyitott, ahol a gyermekei ujságok meg könyvek mellett unatkoztak.

Te Kázmér — szólította meg a fiát — van ám becsületes zsidó is a világon. Itt volt most a Berkó, az becsületes.

Most volt szíve hozzá, hogy a zsidó becsületét elismerje.

Nyolc-tíz esztendő múlt el azóta. Kázmér azóta főszolgabíró lett, nagy ur, aki mindenét elpredálta: a vagyoniát is, az emlékeit is. Nem nagyon emlékezett arra, hogy az apja valamikor becsületesnek dicsérte Berkovicsot. Ez a Berkovics az ő szemében idegen zsidó volt, semmi más. Ezt meg nem kell megtűrni magyar földön.

(Folyt. köv.)

Segítség

fájóslábuak és ludtalpuak részére oly cipő viselése, mely a fájdalmat megszünteti és a lábat megerősíti. Ily cipőt mérték szerint készít, szakorvosoktól ajánlva

Székely és Társa

ortopéd cipő készítő

Budapest, IV., Múzeum-körút 9. sz.

Naptár.

Vasárnap (1914. szeptember 13-ika.) 5674. Elül hó 22-ike. Hétfő 23-ika. Kedd 24-ike. Szerda 25-ike. Csütörtök 26-ike. Péntek 27-ike. Szombat 28-ika. Hetiszidra: „Nicovim“ (Mózes 5-ik könyvének 29 ik fejezete 9-ik versétől a 30-ik fejezet végéig) Haftóra: „Szósz oszisz...“ (Jezsajás könyvének 61-ik fejezete 10—12, 62-ik fejezet 1—12 és 63-ik fejezet 1—9 ik versei.)

A szenci orth. izr. hitközségtől.

Pályázat.

A szenci (Pozsony vm.) orth. izr. hitközség két-tanítás elemi iskolájánál megüresedett és mielőbb betöltendő rendes **tanítói állásra** pályázatot hirdetünk az 1913. évi XVI. t.-c. értelmében előirt javadalmazással.

Pályázók, kik hébert is képesek tanítani, sziveskedjenek kort, családi állapotot, képesítést és eddigi működést feltüntető kérvényüket alulirothoz beküldeni, határidő 1914. szeptember 20-ig.

Szencz, 1914. szept. 4.

Grossberger Ármin,
isksz. elnök.

* **Okleveles izr. tanítónőt** keresek, ki polgári iskolára előkészítené három leánygyermekemet. Németnyelv kívánatos. Zenetudók előnyben részesülnek. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével Krausz Ignázt, Bustyaháza, küldendők.

* **Keresek** 6 gyermek mellé egy nevelőt, ki képes legyen I-ső és II-od oszt. gimnáziumot, valamint II-od oszt. polgárit sikeresen tanítani és levizsgáztatni, ugyszintén tenachot és Rasit sikeresen tanítani. Pályázók kéretnek bizonyítványaikat a fizetési igényeik megjelölésével címre beküldeni. Rosenberg Emánuel, Balmazújváros.

* **Házvezetőnő**, 40 éves, ki hat évig jó zsidó érzésű uri családnál alkalmazva volt, halálozás folytán állását elveszítette és most állást keres. Cim: Abelesz Adolf, Tamási (Tolnamegye).

* **Tanítást vállal** joghallgató, rabbi fia, kitűnő bizonyítványokkal, vidéken is. Ajánlatok „Gyakorlott“ jelgére a kiadóba kéretnek.

* **Fájós lábokról.** Se szeri, se száma azoknak a kinos és nagyobb lábajoknak, melyekben az emberiség szenved. Ezért szükséges a láboknak kellő védelmet nyújtani. Szerencsés ötlet volt tehát a szab. *ludtalpfüző készítése*. Ismertetőt bárkinek ingyen küld az egyedüli készítő: *Székely és Társa* ortopädcipő-készítő cég, Budapest, IV., Múzeum-körut 9.

* **Muszaf-előimádkozónak** ajánlkozik jóhangu ב"ה a közlő ünnepekre. Farkas M., Arad, Bockó-u. 10.

* **Tanítóképzőt** végzett okl. tanító, éves gyakorlattal helyettesnek ajánlkozik az 1914/15. tanévre. Müncz Sándor, Kunbaja (Bácsmegeye).

* **Két diákot** ellátásra vallásos család keres. *Damczieger M.*, *Damjanich-utca 46, I. em. 3.*

* **Imaházi ülések** hérbeadása. A pesti izr. hitközségi fiárvaház imaházi ülőhelyeinek hérbeadása (VI., Munkácsi-u. 5—7. és Városligeti fasor 27. sz. a.) f. hó 13-án (vasárnap) veszi kezdetét, é. p. naponta délelőtt 9—12 óráig és délután 3—5 óráig. Az első 3 napon át a tavalyi bérlők helyei fentartatnak.

A pesti izr. hitközség előjáróságától (VII., Sip-utca 12.)

Hirdetmény.

A pesti izr. hitközség **dohány- és rombach-utcai templomába** szóló magántulajdont képező és hérbeadás végett nekünk átadott imaszékek hérbeadása (vasárnap) f. é. szeptember hó 13-án kezdődik (VII., Sip-u. 12. II. 14.), amikor is az **első három hérbeadási napon** a mult évi bérlők előnyben részesülnek, új bérlők pedig szerdától fogva bérelhetnek.

A VI., *Aréna-ut 55.*,

a VII., *Wesselényi-u. 44. fiuiskola,*

a IX., *Páva-u. 39. alatt levő hitközségi*

imaházak jegyei és

a régi képviselőház (VIII., Főherceg Sándor-u. 8.) üléstermében rendezendő istentiszteletre szóló jegyek ugyancsak a **hitközség központi irodájában** (VII., Sip-utca 12.) kaphatók.

A bérlés ideje d. e. 9—1.

A hitközség által rendezett ideiglenes pótimaházak jegyei is szeptember hó 13-tól (vasárnaptól) kezdve válthatók, mindenütt a helyszínen d. e. 9—12. és d. u. 3—5.

Ideiglenes imaházak a következő helyeken lesznek:

V., *Arany János-u. 34. sz.*

VI., *Andrássy-ut 67. sz.*

VII., *Erzsébet-körut 27. sz.*

VII., *Sip utca 12. sz. (leányiskola)*

VII., *Wesselényi-utca 17. sz.*

Ezen ideiglenes imaházak mult évi imaszékbérlői a hérbeadási idő első napján (vasárnap) elővételi jogot gyakorolhatnak.

בית

Pótimaház

בית

הכנסת

VI. KERÜLET, HERMINA-ÚT 47.

הכנסת

Jó előimádkozókkal és magyar hitszónoklattal (דרשה) istentisztelet tartatik.

1.20 K és 60 filléres jegyek

melyek az összes ünnepnapokra érvényesek, már most kaphatók fenti cím alatt. Tisztelettel **Völgyesi Adolf.**

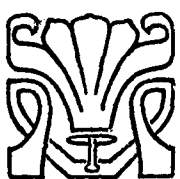
Modiano Clubspecialité
szivarkahüvelyek és szivarkapapírok
a legrágábbak, de a legjobbak is

Breiner Pensio Lovrana

Osztrák Riviera.

Korszerű palota, fölséges fekvéssel. 50, minden kényelemmel berendezett szoba. Valamennyi a tengerre néző balkonnal. Villanyvilágítás, forrás-víz. Kitűnő izr. konyha. Lábbadozó betegeknek □ □ kiválóan alkalmas.

Diätkurák diabetikus és egyéb betegségek esetén, orvosi kezelés mellett. □ □ □ □ □ □

KOHN ARNOLD

SIRKŐRAKTÁRA

Budapest, VII., Károly - körút 15. szám.

Siremlékek minden ár és kivitelben, át-helyezések exhumálásoknál.

JAVÍTÁSI MUNKÁK A TEMETŐSEN.

Telefon: 18-76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

KIDUSHOZ

Kszentföldi

bort!

Palesztina gyöngye

a RISÓN L'ZIONI

KÁRMEL vörös bor.

Ára literenkint 4 korona.

KÁRMEL fehér aszu-bor.

Ára literenkint 5 korona.

Vin medicinal **Kármel**
a világ legjobb gyógybora!

Páratlan ize és nagyszerű zamatja, kedves a legsúlyosabb betegnek is.

Kitűnő erősítő szer!

Örök mécszet!

csak szentföldi

olajjal gyujtsunk!

Egy üveg ára 50 fillér.

Bérmentve szállítja vidékre. GEIGER IMRE Orient drogériája Budapest, VIII., Baross-utca 112
is a magyarországi főraktár. Telefon: „József” 42-84

A jaffai főrabbi hivatalos bizonyítványa.

תעודת הבשר

על „היין והקאניאק” הנשלח ממושבות אחינו סביב עדיק יפו” ת”ו ואשר על כל ^{הבית} חותם כזה בצורה הזאת

והחותם הזה יעיד כי כשרים הם „לפסח” ואין בהם שום חשש של איסור, ואין בהם שום חשש של חמץ. וחיבה יתרה נודעת בהם כי נתקיימו בהם מצות התלויות בארץ בכל הענינים הנוגעים אל הכשרות ובתפיש תרומות ומעשרות בדת וכהלכה, וגם סמונה איש נאמן ות”ח על הכרמים להשגיח בעניני ערלה וכלאי הכרם.

ועל כל זה באתי על החתום יום י’ טו לחודש סיון תרפ”ד

נאמן

אברהם יצחק הכהן קוק
A. I. KUCK
اراهيم اسحاق كوهين كوك
احام عظيم ياه نظام والكولونيات
GRAND RABBEI de JAFFA
et Colonies

Telefon
21990.
interurban

Telefon
21990.
interurban

Londonban 1906-ban díszoklevelet, Bécsben 1908-ban a kamara érmét,
Parisban 1909-ben a legmagasabb kitüntetést kaptam.
Ezenkívül számtalan elismerő nyilatkozat áll rendelkezésemre.

GOLDSTEIN RUDOLF

jó hírnévnek örvendő
templomi ornátusok különlegességteljes
áruháza,
polgári és egyenruh-szabászati terme
Wien, II., Taborstrasse 54.

Számtalan bel- és külföldi hírközségnek
és tábori rabbinusoknak szállítója.

Különlegességek: Lüssterköpenyek és fehér
talárok vászonból, kasmirból és selyemből.

Papi ornátusok kölcsönbe adtnak.
Mérsékelt árak!

Goldstein S. A., főkantor. Illusztrált árjegyzéket bérmentve küldök.

Neumayer Fülöp

Budapest, V., Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű belföldi és
valódi perzsa-szőnyegek, függönyök, ágy, asztalterítők,
takarók és átvetőkből. Hazai és egyéb gyártmányok.
Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.
Telefon II-21. Telefon II-21.

Szálloda Pensio Grosz

Abbazia, délitengerpart.

ELSŐRENDŰ כשר KONYHA.

Pensio 9 koronától feljebb.

Elegáns כשר vendéglő

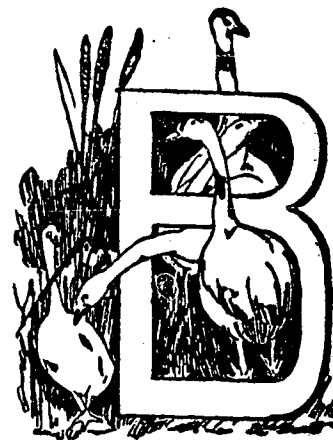
a nyáron át kerthelyiség.

Ujjonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — Kitűnő italok. — La-
kodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal díszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRUT 4.

Balatonfüreden

az utószezon megnyílt.
Szénsavas fürdők és az
összes gyógytényező
rendelkezésre állanak. ::
:: Szanatóriumi kezelés.
Olcsó penzió. Központi
fűtés. Vízvezeték. Villa-
mos világítás.

כשר NYERS LUDZSIRT,

bőrt és hájat, legolcsóbban, megbízhatóan
rendeljen 1890 óta fennálló

Stein Bernát baromfi-kereskedő
cégnél Budapest, IX,
Raday-utca 9. szám.

Telefon: József 4-74.

Iskolák

megnyitása alkalmával:

Fiu-kosztüm 3-14 éveseknek	K 18.— 36.—
Fiu-öltöny (mellényes) 9-15 „	K 28.— 40.—
Fiu-öltöny (hosszu nadrággal)	K 32.— 48.—
Fiu-felöltök	K 24.— 50.—
Fiu-telikabátok	K 32.— 60.—
Leányka matrözruhák 3-15 éve- seknek	K 28.— 50.—
Leányka felöltök 3-15 éveseknek	K 30.— 50.—
Leányka telikabát 3-15 éveseknek	K 36.— 70.—

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító

Budapest, IV., Múzeum-körut 1/E.